

tus 17-én. Szolgált: Székelyudvarhelyen tanár, 1832: Nagyságon káplán, 1833: Tekén, 1837: Oláhláposbányán, 1842: Szászrégenben, 1847: ismét Tekén, 1849:

Radnán, 1850: újból Tekén, 1856–1860: Aranyosbányán plébános. Meghalt 1860. február 1-én.

Folytatjuk

Hátha valaki nem tudja ...

Érdekes könyvre akadtam a minap. Reprint. Az eredeti 1941-ben jelent meg Budapesten a Vitézi Rend Zrínyi csoportjának gondozásában, a reprintet 2006-ban a Zrínyi Kiadó jelentette meg ugyancsak Budapesten.

A könyv szerzője vitéz Boksay Antal, a könyv címe: A legendás vasmadár. Az alcím már beszédesebb: ittebei Kiss József, a legjobb magyar vadászrepülő élete.

Nos, ittebei és eleméri Kiss Ernőről, az Aradon kivégzett 1848-as tábornokról mindenki tud, Budapesten, s az ország településein utcák, terek őrzik emlékét. Sokan tudnak a századik életévében nemrég elhunyt oldalági rokonáról ittebei Kiss Istvánról, aki a két háború között a Horthy Istvánról elnevezett takarékpénztárnak, a Diákkaptár Szövetségnek volt országos titkára, majd a Toldy Ferenc gimnáziumnak tanára, s így Antall József kollégája.

De ki volt ittebei Kiss József, akit a könyv szerzője a „legjobb magyar vadászrepülő” jelzővel illette, s akinek 19 légi győzelme és 17 vitézségi érme maga mögé utasítja az első világháború legendás német pilótáját a vörösre festett háromfedelű gépén repülő báró Richthofent, és a második világháború legismertebb pilótáit, mint a német Mölderst és a magyar Szentgyörgyi Dezsőt.

Nézzük, a könyv és az internet adatai alapján.

Kiss József a Millennium évében, 1896. január 26-án született Pozsonyban. Nagy-

apja, Kiss Ernő honvéd altábornagy, az aradi vértanúk egyike. Tanulmányait, bár mindvégig jeles eredménnyel végezte, az első világháború kitörése miatt nem tudta befejezni. Az érettségi bizonyítvány hiánya miatt nem lehetett tisztjelölt.

Az első világháború kitörésekor, önkéntes katonai szolgálatra jelentkezett. A pozsonyi 72-es gyalogoszadba osztották be és egységével a keleti frontra vezényelték. A Nida folyónál vívott csatában szerzett sebesüléséből felépülve 1915 őszén áthelyezését kérte a Császári és Királyi Légierőhöz. Kiképzése után, 1916 májusában az olasz frontra vezényelték, ahol a 24. számú felderítőszázad kötelékébe került.

Első légi győzelmét 1916. június 20-án aratta, amikor tíz Caproni típusú repülőgéppel került szembe. A harminc percig tartó összecsapás során az egyedül küzdő Kiss József repülőgépét hetven találat érte. Ennek ellenére az egyik ellenségét sikerült lelőnie. A második és harmadik győzelmét már a saját maga által kidolgozott taktika szerint érte el, úgy, hogy az ellenséges repülőgépet maga előtt terelte és a frontvonal mögött, saját területen leszállásra kényszerítette. 1917 novemberében, a hetedik győzelme után az 55. vadászszázadhoz helyezték át és ezzel Kiss József vadászpilóta lett. 1917. november 15-e és 18-a között három bevetésen vett részt, amely során öt alkalommal aratott diadalt ellenfelei felett. Tettéért arany vitézségi érmet kapott,

további légi győzelmei után pedig IV. Károly magyar király és a vezérkari főnök is személyesen gratulált neki. S nem véletlenül, mert az 55. vadászszázad által ellenőrzés alatt tartott területeken a Caproni típusú olasz bombázók, elsősorban Kiss Józsefnek köszönhetően, nem tudtak érdemleges tevékenységet kifejteni.

Az utolsó, végzetes bevetésre 1918. május 27-én, most 95 éve, reggel hat órakor került sor Kiss József, Kasza Sándor őrmester és Maier József százados részvételével. A magyar pilótákat a Cizmon folyó völgye felett angol Sopwith típusú repülőgépek támadták meg. Kiss József ügyes manőverezéssel az angol pilóták mögé került és tüzelni kezdett. A géppuskája azonban az első sorozat kilövése után meghibásodott. Ezzel gépe védtelenné vált, s ő ezért megpróbált kitérni a csata elől. Manőverezésbe kezdett, azonban az angol pilóták végül Campolongo községnél utolérték és lelőtték.

Így halt hősi halált ittebei Kiss József, az aradi tábornok unokája.

Az 55. vadászszázad tisztikara gyászjelentést bocsátott ki, melyben az addig tiszt-

helyettesként szolgáló Kiss József már hadnagyként szerepelt. Pályafutása során három arany, négy nagy ezüst, valamint öt-öt kis ezüst és bronz vitézségi érmet kapott. Összesen tizenkilenc légi párbajt nyert.

Pár nappal halála után az angol pilóták koszorút dobtak le a levicói repülőterre, melyhez egy levelet mellékeltek. Ebben a következő állt:

„A Royal Flying Corps végső üdvözlését küldi bátor ellenfelének, Kiss József pilótának, aki Campolongo felett halt hősi halált.”

Kiss József barátja, Vadász Ernő a következőképpen emlékezett meg róla a „Belgrádi Hírek” című újság 1918. május 30-i számában:

„Ő volt a magyar Richthofen, s ha hasonló viszonyok és körülmények között repült volna, mint Richthofen, talán még annál is nagyobb lett volna. A magyar aviatika legnagyobb hőse kétségtelenül ő volt. A repülés történetében külön fejezetet fognak nyitni számára, melynek aranylapján dicsőségesen fog ragyogni a bátor hős egyszerű neve: Kiss József.”

Dobai Miklós

XIII. kerületi Nemzetiségek Fesztiválja

A XIII. kerületi Nemzetiségek Fesztiválját az idén május 26-án, vasárnap rendezték meg a Babér utcai tempom melletti téren. A kerület tizenegy nemzetiségi önkormányzata, köztük Budapest Főváros XIII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat, nagy igyekezettel készült és vett részt az immár hagyományossá vált fesztiválon, amelynek különös aktualitást adott a XIII. kerület 75. éves fennállásának évfordulója.

A rendezvényt *Borszéki Gyula* alpolgármester nyitotta meg, majd a kerületi nemzetiségi elnökök köszöntötték a fesztivál résztvevőit. *Kabdebó János* örmény el-

nök hangsúlyozta, hogy Magyarországon nemzetiséginek lenni jó, hiszen a történelem során mindig befogadó ország volt és az is maradt.

A színpadon az örmény zenei programot *Puskás Eszter* és együttese szolgáltatta nagy sikerrel. Az örmény sátornál *Martaian Ermone Zabel* az ikonfetés rejtelmébe avatta be az érdeklődő gyermekeket és felnőtteket. Délután örmény ételkóstolóval kedveskedtünk az arra járóknak. A sátrunkat, hogy családiasabbá és dekoratívabbá tegyük, idén először *Kabdebó János* Örményországban és Erdélyben készült fotóival díszítettük.

Az örmény sátor

Kabdebó János és Borszéki Gyula

Emelett könyveket, EÖGYKE füzeteket, hírleveleket és egyéb kiadványainkat tettük közszemlére.

A változó időjárás ellenére, a változatlanul jó hangulatú, vidám rendezvényen sikerrel vettünk részt, örültünk a nagy érdeklődésnek.

Kabdebó János elnök,
Budapest Főváros XIII. kerületi
Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

Ízek utcája a II. kerületben

Sikeres volt idén is az *Ízek utcája* nemzetiségi ételkóstoló 2013. június 15-én, a Millenárison. Évek óta változatlanul az örmény sátornál állt a legnagyobb tömeg, kígyózó sorban már jóval 12 óra előtt. Idén több száz adagban örmény pizzát (lahmasun) örmény salátával, valamint mamul édességet kóstolhattak régi-új rajongóink, valamint a kerületi önkormányzat testvérvárosi lengyel és török vendégei. Köszönetet mondunk a Budapest Főváros II. Kerületi Önkormányzatnak, hogy idén is – mint minden évben – támogatta a nemzetiségek gasztronómiai bemutatkozását, amelyhez a II. ker. Örmény Önkormányzat is adott további tá-

mogatást, hogy minél többen tudják megismerni az örmény ízvilágot.

dr. Issekutz Sarolta elnök

Világosító Szent Gergely innep – cikk: 11–20. o.

Kóka Rozália

A történelem sodrában

A szabadkai pacsirta (1. rész)

Előbb Kovách Bélával ismerkedtem meg 2003 nyarán Amerikában, a Reménység-tavi ITTOTT Találkozóán. Éppen kifelé tartottam az előadótérből a bukovinai székyelkekről tartott előadásom után. Kedvesen rám mosolygott és megkérdezte:

– Hát, a csürkemártást máléval szereti-e?

– Most es megenném! – válaszoltam, és összenevettünk.

– Sándoregyházán a mi házuk volt a „numeró ájnc”, vagyis az egyes házszám!

– Jártam ott es, szép hely! – mondtam. Kedvesen megölelt, gratulált, mintha a testvérem lett volna. Később bemutatta ének-művész feleségét, Álmasztot is. A találkozón nem nyílt több alkalom a hosszabb ismerkedésre. Miután hazajöttem, időről-időre leveleket váltottunk interneten.

Egyik évben a kérésükre szerkesztettem egy '56-os műsort is, amit magyar és angol nyelven be is mutattak városukban, az ohioi Columbusban, a magyar közösség ünnepi megemlékezésén.

Legközelebb már Magyarországon találkoztunk. Meséltek a gyönyörű columbusi házukról, amit építész fiuk tervezett, s ami oly közel van az erdőhöz, hogy naponta lehet őzeket látni az ablakából. Hívtak, menjek el hozzájuk, akármikor, akármennyi időre szívesen látnak. Számomra nehéz eszten-dők következtek, olykor-olykor eszembe jutott a kedves meghívás. Egyszer még a térképen is megnéztem, hogy hol lehet az a város. Eljátszottam a gondolattal: de jó lenne, mint a mesékben, csak felemelkedni, s ott teremni az erdőszéli házban...

Nos, 2009 novemberében valóban megérkeztem Columbusba. Beköltöztem a gyönyörö-

rú ház egyik szobájába, az ablaka az erdőre nézett, s reggel, ahogy felébredtem, legelésző őzek csoportját pillantottam meg a késő őszi ragyogásban. Minden éppen úgy volt, ahogy Álmaszt és Béla elmesélték nekem a Bazilika melletti kávézó teraszán. Valaki azonban nagyon-nagyon hiányzott ebből az idilli képből. Kovách Béla 2008-ban meghalt. Felesége, akit valaha „szabadkai pacsirtának”, csalógánynak becéztek, most mint egy „párjavesztett gerlice”, jajongva siratta szeretett férjét.

Kurtúra szabott időből csak rövid autós városnézésre tellett. Elsőként az 1839-ben

„Apám, Bedrossian Nishan és anyám, Németh Anna”